

**Gemeente
Amsterdam**

Bezoekadres
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
Telefoon 14 020
amsterdam.nl

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Aan de leden van de commissie AZ, WIO en ZJZ

Datum 10 november 2020
Behandeld door M. Dekker (afdeling Onderwijs)
Onderwerp Ontwikkelingen en inzet Amsterdamse schoolveiligheid

Geachte commissies,

We maken ons zorgen over de signalen die we ontvangen van onderwijs-, jeugd- en veiligheidspartners over ernstige schoolveiligheidsproblematiek. In deze brief informeren wij u hierover en over de achterliggende problematiek. Ook informeren wij u welke maatregelen we nemen.

Het is een speerpunt van dit college om kwetsbare jongeren in een vroeg stadium te ondersteunen (preventie) en passende hulp te bieden wanneer ze afglijden in criminaliteit. Dat doen we vanuit het jeugdstelsel, vanuit het veiligheidsdomein en ook het onderwijs speelt hierin een rol.

Met *Positief Perspectief* zet het college in op het creëren van stevige netwerken rondom risicojongeren en hun ouders. De stadsdelen werken met de teams Jeugd & Veiligheid (J&V) aan preventie en acute overlastproblemen. Daarnaast richt het college zich op specifieke jeugdproblematiek die raakt aan het thema veiligheid, onder meer met de programma's *Seksuele Intimidatie en Seksueel Geweld*, *Weerbare Mensen* *Weerbare Wijken* (ook wel 'Programma Drugs' genoemd) en de Wapenaanpak.

Scholen zijn voor een belangrijk deel ingebed in en verbonden met deze structuren en programma's. Desalniettemin zijn er signalen dat de veiligheidsproblematiek van jongeren steeds meer vraagt van scholen en dat er extra inzet nodig is.

We nemen deze ontwikkelingen serieus en willen scholen steunen in de verantwoordelijkheid die zij hebben. Deze problematiek staat niet op zichzelf, maar komt voort uit wat er bij jongeren thuis, op straat en online speelt. Daarom slaan we de handen ineen vanuit het onderwijs-, jeugd- en veiligheidsdomein.

Ontwikkelingen schoolveiligheid

Hulpvragen en signalen over schoolveiligheid gaan over complexe problematiek. Meldingen komen uit alle stadsdelen en hebben vooral betrekking op het voortgezet onderwijs (vo), voortgezet speciaal onderwijs (vso) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

De meldingen gaan om zaken zoals drugshandel, wapen-incidenten, ronselen voor criminele groepen, seksueel grensoverschrijdend gedrag, afpersing, fysieke agressie en bedreiging. Er hebben zich het afgelopen jaar meerdere incidenten in en om scholen voorgedaan waarbij mensen zijn bedreigd met een (steek)wapen. Daarbij geven scholen aan regelmatig wapens te vinden in tassen of bij leerlingen die dit bij zich dragen. Het wapenbezit neemt toe doordat ook jongeren die zich bedreigd voelen hun toevlucht nemen tot het dragen van een steekwapen. Hiermee ontstaat een vicieuze cirkel tussen slachtoffer- en daderschap. Vaak durven leerlingen incidenten niet te bespreken met ouders, politie of school (snitch-cultuur). Daardoor is het moeilijk om daders en onderlinge verhoudingen tussen leerlingen in kaart te brengen.

De aard en ernst van de problematiek verschilt per school. Dit hangt o.a. samen met de situatie rond de school en de achtergrond en leefwereld van leerlingen. Schoolveiligheid is daarmee verbonden aan sociaaleconomische factoren en de kansenongelijkheid in onze stad. School is één van de leefwerelden van jongeren, naast de online leefwereld, de straat en thuis. Wat daar speelt nemen jongeren mee de school in, en andersom.

Scholen geven aan dat ze een grote urgentie voelen. Incidenten leiden tot fysieke en emotionele onveiligheid van leerlingen en onderwijsprofessionals. Ook kan het voor jongeren reden zijn om te verzuimen. In een aanhoudende situatie van onveiligheid komen jongeren bovendien onvoldoende tot leren en dit versterkt de kansenongelijkheid.

Analyse van de problematiek

We zijn blij dat scholen openheid geven over de problematiek die zij signaleren bij hun leerlingen en het effect hiervan op hun teams. Alleen zo kunnen we hierin gezamenlijk optrekken vanuit het onderwijs-, jeugd- en veiligheidsdomein.

Scholen zijn zelf bevoegd en verantwoordelijk om hun veiligheidsbeleid vorm te geven en om te besluiten welke maatregelen zij nemen om de veiligheid te waarborgen.¹ Het is belangrijk dat de basis op orde is. Scholen zijn verplicht om een veiligheidsplan te hebben, waarin staat hoe de school omgaat met een incident, wat zij doen aan preventie en wanneer zij de politie, gemeente of jeugdhulp inschakelen.

Ook zijn zij zelf bevoegd om kluisjes, jassen, tassen of scooters te controleren. Op verzoek van scholen zijn Amsterdamse (wijk)agenten regelmatig aanwezig bij controles op wapen- en

¹ Op basis van de wet Veiligheid op school hebben scholen een veiligheidsplan, waarin staat hoe de school omgaat met een incident, wat zij doen aan preventie en wanneer zij de politie of jeugdzorg inschakelen.

drugsbezit in kluisjes en kunnen zij in overleg de strafrechtelijke afhandeling in gang zetten. In de eenheid Amsterdam werken op dit moment enkele agenten die het taakaccent schoolveiligheidsagent hebben.

Hoewel scholen dus in de eerste plaats zelf verantwoordelijk zijn voor hun veiligheidsbeleid en de samenwerking met partners, is de problematiek dermate complex en urgent dat extra ondersteuning nodig is.

Deskundigheid forensische problematiek

Scholen missen de benodigde deskundigheid om goed om te kunnen gaan met de forensische problematiek die nu scholen inkomt. Dit is belangrijk om tijdig problemen te kunnen signaleren van jongeren die dreigen af te glijden in criminaliteit, tijdig hulp in te kunnen schakelen, en de-escalerend te kunnen handelen. Docenten zijn geschoold in lesgeven en hanteren een bepaalde pedagogische aanpak, maar zij zijn niet opgeleid voor het omgaan met ernstig grensoverschrijdend of crimineel gedrag van jongeren in en om de school.

Verbinding onderwijs-, jeugd- en veiligheidsprofessionals

Bij scholen die worden geconfronteerd met ernstige forensische problematiek, is de bestaande zorgstructuur in school (met bijv. leerplichtambtenaren en Ouder- en Kindteams (OKT)) vaak niet toereikend voor de complexiteit en hevigheid van de problematiek.

Bovendien zijn scholen vaak nog onvoldoende verbonden met de bestaande inzet voor jongeren vanuit jeugd- en veiligheidspartners buiten school, zoals politie, straatcoaches en jeugdzorg. Scholen met veiligheidsproblematiek hebben een intensieve samenwerking met jeugd- en veiligheidspartners nodig om snel te kunnen ingrijpen en incidenten te voorkomen. Hierbij is het van belang dat informatie van straat, school, online en thuis bij elkaar komt en betrokken netwerkpartners snel kunnen schakelen vanuit één plan.

Het (wettelijk verplichte) veiligheidsplan geeft onderwijsprofessionals te weinig handvatten bij complexe (forensische) problematiek, in het bijzonder bij vroeg-signalering van complexe individuele casussen en bij meer preventieve vraagstukken op groepsniveau. Ook is het vaak niet duidelijk voor scholen bij wie (en wanneer) ze kunnen opschalen als ze vastlopen in de samenwerking.

Bestaande inzet van het college

Het college zet met de partners in de stad stevig in op de ondersteuning van kwetsbare jongeren. Vanuit *Positief Perspectief* richten we ons op het creëren van netwerken in de buurt rondom risicojongeren en hun ouders. Dat doen we door de welzijns-, zorg- en veiligheidspartners beter te verbinden met elkaar, door het preventiever en op een bredere doelgroep inzetten van de Top400, door het jongerenwerk uit te breiden en te versterken, en door middel van de zogenaamde geïntegreerde werkwijze.

Deze geïntegreerde werkwijze is erop gericht dat partners uit het welzijns-, zorg- en veiligheidsdomein die in een bepaalde buurt met jongeren werken gezamenlijk de (veiligheids)problematiek duiden en gezamenlijke oplossingen bedenken. De geïntegreerde werkwijze wordt op dit moment in de Venserpolder en in de Wildemanbuurt ingezet en is in de opstartfase op de Oostelijke Eilanden en in de Vogelbuurt in Noord.

Naast de geïntegreerde werkwijze die is gericht op het verbeteren van de netwerken rondom kwetsbare jongeren, zal het college zich met twee instrumenten specifiek richten op de ondersteuning van scholen zelf.

In de eerste plaats de pilot scholen, die in september dit jaar is gestart. In deze pilot kunnen vo-, vso- en mbo-scholen met de meest ernstige problematiek worden ondersteund bij de aanpak van ernstige veiligheidsproblematiek bij hun leerlingen. Dit gebeurt door een team van Top400-regisseurs², het zogenaamde Operationeel Team Schoolveiligheid (OTSV), dat wordt aangestuurd vanuit het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ)³.

De focus van het OTSV ligt op het verbeteren van het veiligheidsplan (geschikt maken voor de complexiteit van de problematiek), verbinding met lokale netwerkpartners en regievoering bij zware vastgelopen problematiek. Daarbij maakt het OTSV gebruik van bestaande en beproefde schoolveiligheidsinstrumenten. Denk bijvoorbeeld aan instrumenten van Stichting School en Veiligheid, het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid en het Nederlands Jeugd Instituut.⁴ De Top400-regisseurs kunnen hun kennis en expertise met de scholen delen, op het gebied van integraal werken, bestaand zorgaanbod voor forensische jeugd en de aanpak van complexe casuïstiek op het snijvlak van zorg en veiligheid.

In de tweede plaats zal het college met ingang van dit schooljaar jongerenwerk op scholen uitbreiden naar meer structurele inzet. Het beschikbare budget biedt ruimte voor inzet op ongeveer 15 scholen; scholen kunnen zich hiervoor aanmelden. We bouwen hiermee voort op enkele (geïsoleerde) pilots met school-jongerenwerk in de afgelopen jaren. Hieraan ligt de visie ten grondslag dat jongerenwerk in scholen bijdraagt aan de verbinding tussen de leefwerelden school, thuis, straat en online, aan een veilig schoolklimaat en dat het jongeren helpt in hun ontwikkeling.

² De Top400-aanpak is gericht op jongeren en jongvolwassenen van 12 – 24 jaar die politiecontacten hebben en bij wie risicofactoren aanwezig zijn voor doorgroei in criminaliteit. Als iemand op de Top400-lijst geplaatst wordt, krijgt hij of zij voor ten minste twee jaar een regisseur toegewezen. In de Top400 wordt ingezet op motivatie en positieve interventies in combinatie met lik op stuk.

³ Het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ) is een samenwerkingsverband van meer dan veertig organisaties in de regio Amsterdam-Amstelland, van politie tot jeugdbescherming, van de reclassering tot de GGZ en GGD. De coördinatie ligt bij de gemeente Amsterdam. Het AcVZ voert regie op complexe casuïstiek op het snijvlak van veiligheid, zorg en sociaal domein. Het AcVZ biedt -indien er sprake is van ernstige veiligheidsproblematiek- ook advies en ondersteuning aan scholen bij het beter organiseren van de werelden van veiligheid en zorg rond de school.

⁴ Bijvoorbeeld de publicatie 'Als een ramp de school treft' van Stichting School en Veiligheid. Een ander goed voorbeeld is de 'Checklist invoering controle op wapenbezit binnen scholen' van Bureau Beke.

Naast deze meer generieke inzet, richt het college zich met thematische programma's op specifieke jeugdproblematiek die raakt aan het thema veiligheid. Belangrijk (gezien de problematiek waarmee scholen nu geconfronteerd worden) is het programma *Weerbare Mensen, Weerbare Wijken*, en in samenhang daarmee de Wapenaanpak. Dit programma is een offensief tegen de ontwrichtende effecten van de drugseconomie en excessief (wapen)geweld op wijken en jonge mensen in de stad. Belangrijke onderdelen hiervan zijn een persoonsgerichte aanpak en de inzet van 'credible messengers' om kwetsbare en zorgmijdende jongeren te bereiken, te motiveren en waar nodig te begeleiden naar de juiste zorg of ondersteuning. Doel is om jongeren te motiveren tot ander gedrag. Hierbij is ook aandacht voor de straat -en rapcultuur die momenteel bron zijn van conflicten en geweld. Onderdelen van dit programma worden op maat aangeboden aan scholen.

Met het programma *Seksuele Intimidatie en Seksueel Geweld* zet het college in op het signaleren en ondersteunen van meisjes die te maken krijgen met vormen van seksuele intimidatie en seksueel geweld, zoals sextortion, exposing en ronseling voor betaalde seks. Fenomenen waar ook scholen mee geconfronteerd worden. Het gaat daarbij om nog betere hulp aan slachtoffers en het aanpakken van daders, maar natuurlijk ook om preventie van en educatie over online seksueel geweld. Ook in bredere zin zetten we in op online weerbaarheid van jongeren en hun ouders, o.a. via jongerenwerk en ouderbijeenkomsten van het OKT. Zodat jongeren ook minder vaak slachtoffer en dader worden van digitale vormen van pesten, financiële uitbuiting en afpersing.

In het kader van het programma *Radicalisering en Extremisme* is in 2019 ongeveer de helft van de Amsterdamse leerplichtambtenaren getraind in het herkennen van signalen over radicalisering en in het aangaan van een gesprek daarover met leerlingen. Ten slotte raakt schoolveiligheid aan de extra inzet van het college voor het Masterplan Zuidoost waarin de thema's onderwijs, kansengelijkheid, veiligheid, jeugd, wonen en werk specifiek in stadsdeel Zuidoost centraal staan.

Aanvullende inzet noodzakelijk

Hoewel het college hiermee dus stevig inzet op ondersteuning van kwetsbare jongeren, is het vanwege de complexiteit van de problematiek noodzakelijk om scholen extra te ondersteunen.

In de eerste plaats zullen we aanvullende inzet plegen om de verbinding tussen onderwijs-, jeugd- en veiligheidspartners structureel te versterken op alle scholen waar dat nodig is. Ook willen we het handelingsperspectief van scholen versterken bij forensische problematiek in school, om zo te komen tot betere vroeg-signalering en de-escalatie.

1. Verbinding onderwijs-, jeugd- en veiligheidsprofessionals

Bovenop de start met de geïntegreerde werkwijze in bovengenoemde buurten, zullen we aanvullende stappen zetten om de verbinding tussen onderwijs, jeugd en veiligheid structureel te versterken op alle scholen waar dat nodig is. Vo, vso en mbo hebben weinig tot geen buurtfunctie. Er komen leerlingen vanuit heel Amsterdam en van buiten Amsterdam op deze scholen.

Het bovengenoemde OTSV (met Top400-regisseurs) kan zich richten op maximaal 20 scholen met de meest ernstige problematiek. In aanvulling hierop geeft het college de teams J&V van de stadsdelen de opdracht om de netwerkrol die zij hebben ook richting scholen toe te passen, waarbij zij scholen beter gaan verbinden aan jeugd- en veiligheidsprofessionals. Dit betreft een intensivering van werkzaamheden die de teams J&V nu al doen.

Als spin in het web kennen de teams J&V het lokale aanbod goed en kunnen ze scholen verbinden aan de juiste partners (ook buiten het stadsdeel), bijvoorbeeld politie, jongerenwerk en straatcoaches. Hieronder valt bijvoorbeeld ook het regulier organiseren van schoolveiligheidsbijeenkomsten met scholen en lokale jeugd- en veiligheidspartners. Doel is om hierdoor structureel te komen tot een stevige verbinding tussen onderwijs-, jeugd- en veiligheidsprofessionals.

Hiermee werken we vanuit twee kanten naar hetzelfde doel. Door vanuit zowel scholen als buurten de samenwerking aan te jagen en te faciliteren komen we sneller tot het uiteindelijke doel: overal in de stad een stevig netwerk rondom (risico)jongeren, ongeacht waar we problematiek het eerst signaleren, op school, op straat of online.

Ook informatie-uitwisseling tussen instanties is een prioriteit. Duidelijkheid over welke informatie met welk doel en met wie mag worden gedeeld, is belangrijk voor het voorkomen van incidenten, voor het organiseren van de juiste zorg en voor het waarborgen van de privacy van betrokken leerlingen. We zetten daarom in op het faciliteren van werkafspraken tussen scholen en partners.

2. Deskundigheid forensische problematiek

Zoals hierboven beschreven is het noodzakelijk om de deskundigheid van onderwijsprofessionals (schoolleiders en docenten) te versterken op forensische problematiek in school.

Dit is mede gebaseerd op onderzoek van afdeling Onderwijs en het AcVZ bij een aantal Amsterdamse scholen (koplopers bij de aanpak van schoolveiligheid). D.m.v. interviews hebben zij de afgelopen periode de werkzame elementen en instrumenten voor een veilig schoolklimaat onderzocht. Wat werkt en onder welke voorwaarden; en wat hebben scholen nodig van de gemeente en jeugd- en veiligheidspartners om een veilig schoolklimaat te realiseren? Het onderzoek richtte zich zowel op de desbetreffende scholen als op hun lokale jeugd- en veiligheidspartners.

Belangrijkste conclusie (bevestigd door deskundigen en literatuur) is de noodzaak van een preventieve aanpak in school.⁵ Essentieel onderdeel hiervan is een duidelijke visie op een veilig schoolklimaat, die op alle niveaus binnen de school wordt (uit)gedragen - van docenten en

⁵ O.a. Stichting School en Veiligheid; Noije, L., & Wittebrood, K. (2008). *Sociale veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau; Van Overveld, K. (2020). *Jongeren en messencriminaliteit, deel 2, Tien aanbevelingen voor een oplossing*. Te downloaden op: www.keesvanoverveld.nl.

directeur tot aan het bestuur. De basis op orde dus. Daarbij is een balans tussen heldere regels (normstellend) enerzijds en een goede relatie met leerlingen anderzijds cruciaal. Enkel repressieve maatregelen zonder verbinding met de leerlingen, werkt averechts. Tegelijkertijd is het juist ook noodzakelijk om grenzen te (blijven) stellen, inclusief het doen van aangifte als dat aan de orde is.

Voor het behoud van een veilig schoolklimaat bij ernstig grensoverschrijdend of crimineel gedrag in school, moet een school problematiek vroegtijdig kunnen signaleren en ongewenst gedrag op een eenduidige manier begrenzen en de-escaleren. Dit vergt investering in specifieke deskundigheid en vaardigheden.

Daarom zal het college een deel van de middelen uit de Onderwijsbegroting herprioriteren, We stellen voor om in de jaren 2021 en 2022 de deskundigheid te versterken van scholen die worden geconfronteerd met leerlingen met de meest ernstige problematiek en daarmee hun handelingsperspectief te vergroten. Dit helpt vervolgens weer bij de goede samenwerking met jeugd- en veiligheidspartners. Zo dragen we ook via scholen bij aan de preventieve inzet op kwetsbare jongeren.

Financiën

De aangekondigde inzet heeft financiële consequenties. Naast de investering in de deskundigheid van onderwijsprofessionals, betreft dit uitbreiding van de inzet van schooljongerenwerk in het kader van *Positief Perspectief* en de (tijdelijke) uitbreiding van de capaciteit van de stadsdelen (teams J&V).

Hiertoe wordt een deel van de middelen uit de Onderwijsbegroting geherprioriteerd, te weten €1.000.000 in 2021 en €1.050.000 in 2022. Deze herprioritering wordt gedekt uit de bij de Begroting van 2021 besloten kasschuif in de Onderwijsbegroting voor 2021 en 2022 (ontstaan door o.a. lagere subsidievaststellingen en lagere deelname voorschoolse educatie door corona)).

Ook heeft de minister van Justitie en Veiligheid, via het programma *Weerbare Mensen, Weerbare Wijken*, onder de landelijke aanvraag 'BOTOC' (het Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) in totaal €350.000 voor 2021 en 2022 toegekend voor Amsterdams schoolveiligheidsbeleid in relatie tot drugs en geweld.

Afsluiting

De samenwerking tussen onderwijs, jeugd en veiligheid vereist een duurzame en structurele inzet. Om die reden versterken we, samen met de politie, de samenwerking met de Amsterdamse schoolbesturen (po, vo en mbo).

Tot slot, we zien dat deze ontwikkelingen niet alleen in Amsterdam gaande zijn, maar dat in meerdere steden vergelijkbare problematiek speelt. Daarom staan we in contact met het Rijk en de G4 om de samenwerking te versterken en werkzame elementen te delen.

Scholen stevig positioneren in het jeugd- en veiligheidsdomein. Dat is het uitgangspunt voor onze inzet op schoolveiligheid. Zodat alle leerlingen van Amsterdam, los van hun achtergrond en leefwereld, veilig naar school kunnen.

Over de ontwikkelingen op schoolveiligheid blijven we graag met u in gesprek. Wij zullen daarom hierover voor het zomerreces van 2021 wederom aan u rapporteren.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Femke Halsema
Burgemeester

Marjolein Moorman
Wethouder Onderwijs

Simone Kukenheim
Wethouder Jeugd